

De Agenda Vitaal Platteland (AVP)

De AVP is een integrale kabinetsnota met daarin de beleidsambities en de veranderopgaven voor de rijksoverheid voor de komende jaren. Het nationaal beleid is gericht op een leefbaar platteland en een vitale en duurzame agrarische sector. Bij de Agenda hoort een rijksmeerjarenprogramma (rMJP) waarin hoofdlijnen zijn vertaald in operationele termen. Het rMJP verschaft inzicht in financiën en koppelt geld aan doelen. Het meerjarenprogramma brengt meer samenhang in het rijksbeleid voor het platteland. Het rijksbeleid voor het platteland wordt eenvoudiger door:

- Het formuleren van heldere beleidskaders.
- Het formuleren van duidelijke en uitvoerbare rijksdoelen.
- Duidelijkheid over budgetten met meerjarige planning.
- Het rijk stuurt op hoofdlijnen zodat de lokale overheden en andere betrokkenen ruimte krijgen voor de uitvoering.
- Betere afstemming tussen rijk, provincie en gebieden en tussen ministeries onderling.

www.gebiedsgerichtbeleid.nl



Het ILG in het kort

Het ILG is een nieuwe manier van samenwerken om sneller zichtbare resultaten te boeken in het landelijk gebied. Elke zeven jaar maken Rijk en provincies via twaalf convenanten prestatie-afspraken over rijksdoelen. Het Rijk stelt geld beschikbaar, de provincie verplicht zich de overeengekomen resultaten te realiseren. De provincie stemt deze prestatieafspraken af met de gebieden, zodat de rijksdoelen samen met gebiedsdoelen kunnen worden opgenomen in een integraal en uitvoerbaar gebiedsplan. De provincie maakt met gemeenten, waterschappen en andere partijen vervolgens nadere afspraken over projecten en programma's. De provincie zorgt voor de betaling en vertelt het Rijk jaarlijks wat er nog in de knip zit. Na zeven jaar volgt een verantwoording: de provincies rapporteren aan het Rijk of en hoe de prestatieafspraken zijn nagekomen.

De koppeling van rijksdoelen aan Europese, provinciale en lokale doelen kan integraal gebiedsgericht werken versterken, bijvoorbeeld via aanvullende sociale en economische thema's.

www.ilg.nu



Colofon

Uitgave van Kerngroep Ondersteuning AVP en het Implementatieteam ILG.
Contactpersonen: Alberthe Papma, ministerie LNV (a.papma@minlnv.nl) en Marja Hilders, VNG (marja.hilders@vng.nl). Projectondersteuning door bureau APE (www.apenl.nl).

De praktijk van gebiedsgericht werken

Voorbeelden uit...



Het landelijk gebied wordt steeds veelzijdiger en complexer. Voor wonen, werken en recreëren, maar ook voor natuur en water is ruimte nodig. Om rekening te houden met alle invalshoeken en belangen moeten overheden en maatschappelijke organisaties gebiedsgericht werken. Maar hoe werkt dat in de praktijk?

AVP en ILG als impuls voor gebiedsgericht werken

In de Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP) schetst het kabinet een integrale visie op de toekomst van het Nederlandse platteland. Een leefbaar platteland en een vitale en duurzame agrarische sector staan centraal in het beleid. De visie van de agenda is vertaald in het rijksmeerjarenprogramma Vitaal Platteland (rMJP). Op basis hiervan maakt het Rijk voor de periode 2007 – 2013 via twaalf convenanten prestatie-afspraken met provincies. Provincies ontwikkelen op hun beurt samen met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties integrale, gebiedsgerichte plannen, waarin rijksdoelen en gebiedsdoelen samen komen. Deze nieuwe manier van samenwerking vloeit voort uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied, kortweg ILG. De ILG-filosofie is: gebieden centraal, regie bij provincies en rijksbudgetten ontschot. Met als achterliggend doel sneller zichtbare resultaten in het landelijk gebied te boeken.

Op sommige plaatsen in Nederland wordt al volop gebiedsgericht gewerkt. Deze brochure beschrijft de praktijk van drie gebieden die al ver zijn: Midden-Delfland, Noordoost-Twente en Aa & Hunze. In elk van deze gebieden vond in het najaar van 2005 een expertmeeting plaats. Daarin is gesproken over de succes- en faalfactoren van integraal gebiedsgericht werken en over de betekenis daarvan voor het opstellen en uitvoeren van de ILG-convenanten. Aan de expertmeeting deden vertegenwoordigers van rijk, provincies, gemeenten en waterschappen mee, alsook experts uit de voorbeeldgebieden en leden van de kerngroep Ondersteuning AVP en het implementatieteam ILG.



Midden-Delfland

De binnentuin van Den Haag en Rotterdam

Een groene oase in de sterk verstedelijkte zuidwesthoek van de Randstad. Het gebied Midden-Delfland wordt wel de binnentuin van Den Haag en Rotterdam genoemd. Ondanks de druk van 'rood' en 'glas' bestaat er in de regio breed draagvlak voor behoud van het landschappelijke karakter van Midden-Delfland. Dat betekent ruimte voor landbouw, maar ook ruimte voor andere functies. Om het draagvlak voor het landschap in Midden-Delfland te versterken, moet het gebied openstaan voor recreërende stedelingen. Ook voor educatie wil het gebied een waardevolle functie vervullen, bijvoorbeeld in de vorm van excursies voor scholieren.

Breed gedragen gebiedsvisie

Om het waardevolle landschap te behouden en te versterken heeft de gemeente Midden-Delfland de *Gebiedsvisie Midden-Delfland 2025* ontwikkeld. De visie beschrijft hoe het gebied zich ontwikkelt naar een open, agrarisch cultuurlandschap waarin ruimte is voor recreatie, natuur en landbouw. De grenzen met de stedelijke omgeving worden vloeiender, omdat watergangen doordringen in de steden en het landelijke gebied toegankelijk is via een uitgebreid netwerk van fiets- en wandelpaden en kanoroutes. Aan de randen van het gebied bevinden zich 'toegangspoorten', waar recreatieve en economische activiteiten worden geconcentreerd. De economische bedrijvigheid is kleinschalig en draagt bij aan het behoud van het landschappelijke karakter van het gebied. De visie op de toekomst is helder en wordt breed gedragen. Dat is het resultaat van de innovatieve en slagvaardige aanpak van de gemeente Midden-Delfland. De gebiedsvisie is ontwikkeld tijdens een driedaagse conferentie waaraan vrijwel alle belanghebbenden hebben deelgenomen, van burgers tot ondernemers en van buurgemeenten tot maatschappelijke organisaties. Meer dan 125 deelnemers hebben, vanuit hun eigen positie en belangen, meegedacht over de wenselijke ontwikkeling van het gebied. Bewust is eerst gesproken over de beoogde resultaten van het beleid, pas daarna over de maatregelen. Deze aanpak heeft als voordeel dat eerst een gemeenschappelijke basis wordt gecreëerd en de discussie niet voortijdig strandt in tegenstellingen over maatregelen. Verder zijn actiepunten gekoppeld aan deelnemers, zodat duidelijk is wie waarvoor verantwoordelijk is. Zo dragen buurgemeenten bij aan de realisatie van de eerste toegangspoort in de polder bij Vlaardingen en vindt nader overleg plaats met agrariërs over het beheer van recreatiegebieden. Andere actiepunten uit de gebieds-

visie zijn het uitwerken van de visie in een Landschapsonwikkelingsplan, het ontwikkelen van kanoroutes en het opstellen van een marketingplan, dat het imago en de identiteit van Midden-Delfland moet versterken.

Om de interactieve beleidsvorming zoveel mogelijk ruimte te geven, lag er vooraf geen conceptvisie ter bespreking. De input kwam van de deelnemers zelf en op grond daarvan heeft de gemeente een visie opgesteld. De keuze voor een open discussie heeft een positief effect gehad op de betrokkenheid van de deelnemers bij de conferentie én de toekomstvisie op het gebied. De uiteindelijke gebiedsvisie sluit dan ook aan bij de verwachtingen van de deelnemers, zodat het gebied snel met de uitvoering kan beginnen.

De betrokkenheid van belanghebbenden bij de planvorming krijgt een vervolg in de uitvoering. De bestuurlijke eindverantwoordelijkheid ligt bij de gemeente Midden-Delfland, maar zij laat zich bijstaan door een breed samengesteld platform, waarin andere overheden, ondernemers, bewoners en maatschappelijke organisaties vertegenwoordigd zijn. Het platform levert een bijdrage aan de coördinatie van de activiteiten die voortvloeien uit de gebiedsvisie. Een kwartiermaker is verantwoordelijk voor de dagelijkse gang van zaken en treedt op als trait d'union tussen betrokken overheden en maatschappelijke groeperingen. De kwartiermaker zorgt ook voor afstemming met andere gebiedsplannen, zoals de ontwikkeling van de S-vormige open ruimte die het Groene Hart verbindt met Midden-Delfland (Groenblauwe Slinger) en de ontwikkeling van het gebied langs de doorgetrokken A4.



Foto Hans de Lijsjer

Inhoudelijk is de kracht van de gebiedsvisie dat de toegevoegde waarde van landelijk gebied voor de omliggende steden als uitgangspunt is genomen. Procesmatig ligt de kracht in de open discussie met belanghebbenden binnen en buiten het gebied.

Groenfonds Midden-Delfland

Eén instrument om de vitaliteit van het platteland te borgen, is het belonen van groene en blauwe diensten die boeren uitvoeren, zoals het onderhouden van houtsingels of natuurlijke oevers. Om boeren te kunnen belonen voor deze diensten heeft de gemeente Midden-Delfland een groenfonds opgericht. Boeren kunnen op grond van een vooraf opgestelde lijst van diensten punten verzamelen. Het totaal aantal punten bepaalt de financiële tegemoetkoming. Zodra goedkeuring is verkregen vanuit Brussel (die nodig is omdat de vergoeding van groene en blauwe diensten als staatssteun voor boeren kan worden beschouwd) kan het Groenfonds Midden-Delfland een belangrijke rol spelen bij de uitvoering van de gebiedsvisie. Het groenfonds heeft niet alleen als doel het open en groen houden van het agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland, maar ook het versterken van de relatie tussen stad en land door educatie en recreatie.

Aansluiten op provinciale plannen

Bij de ontwikkeling van de gebiedsvisie heeft Midden-Delfland een uniek en voor andere gebieden inspirerend proces doorlopen. Sterk punt van de gekozen aanpak is dat in een relatief korte tijd een visie is ontwikkeld die breed gedragen is én concrete handvaten biedt voor de uitvoering.

Sterke punten gebiedsgericht beleid Midden-Delfland

- Er is veel ervaring met gebiedsgericht beleid naar aanleiding van de reconstructie Midden-Delfland. Betrokkenen kennen elkaar goed en weten waar ieders wensen en mogelijkheden liggen.
- Het gebied beschikt over een heldere visie op de toekomst, met een groot aantal concrete acties. De visie steunt op een breed draagvlak binnen én buiten de gemeente.
- Die visie is tot stand gekomen in een innovatief, interactief én snel proces; meer dan 125 mensen hebben deelgenomen aan een driedaagse conferentie.
- De nadruk ligt op het combineren van functies in het landelijke gebied: landbouw, natuur, water én recreatie.

Randvoorwaarden voor succes

- Midden-Delfland kiest voor het flexibel toewijzen van nieuwe functies aan de groene ruimte binnen het gebied in combinatie met harde buitengrenzen tegen het opdringen van 'rood' en 'glas'.
- De nabij gelegen grote steden tonen commitment voor het landelijk gebied en hebben toegezegd de binnentuinfunctie van Midden-Delfland actief uit te dragen.

- Het belonen van groene en blauwe diensten door boeren moet worden goedgekeurd door de EU. Naar verwachting neemt Brussel dit voorjaar hierover een besluit.

Kansen en risico's van ILG voor Midden-Delfland

- Elke provincie kan bij de implementatie van het ILG maatwerk leveren door rekening te houden met de specifieke ruimtelijke, economische en sociale kenmerken van gebieden.
- Voor de gebiedspartners is van belang dat zo snel mogelijk duidelijkheid bestaat over hoe de provincie haar pMJP én haar regierol wil vormgeven. Gemeenten en waterschappen moeten, als dat nog niet gebeurd is, daarom zo spoedig mogelijk betrokken worden bij de totstandkoming van het ILG-convenant en het pMJP.
- Door de gebiedsvisie en het pMJP op elkaar af te stemmen, ontstaan kansen voor meerjarige zekerheid voor de financiering van projecten in Midden-Delfland.
- Afstemming van gebiedsvisie en pMJP vermindert de stapeling van beleidsplannen van overheden. Naast de gebiedsvisie heeft Midden-Delfland

- te maken met gebiedsplannen van de provincie en het stadsgewest Haaglanden en met projectplannen in het kader van de gebiedsontwikkeling rondom de A4, de Groenblauwe Slinger, etc.
- Het koppelen van rijksdoelen aan Europese, provinciale en lokale doelen versterkt de integraliteit van gebiedsplannen en verhoogt het rendement van het ILG. Het ILG kan een vlieg-wiel functie vervullen indien met rijks-geld middelen uit het gebied worden aangetrokken. Zo kunnen bijvoorbeeld landbouwdoelen uit het ILG worden gekoppeld aan doelen op het terrein van leefbaarheid in het gebied.
- Als de provincie er voor kiest alleen zaken te doen met WGR+ regio's (zoals Haaglanden) komen goede gebiedsplannen van individuele gemeenten en waterschapsvisies in het luchtledige te hangen. Dit zou zonde zijn van de verrichte inspanningen en bovendien een nadelig effect kunnen hebben op het draagvlak bij maatschappelijke organisaties voor het ILG-proces.



Tijdens de expertmeeting was het provinciaal meerjarenprogramma nog niet af. Zo was bijvoorbeeld nog niet duidelijk op welke schaal de provincie gebiedsgericht beleid wil vormgeven: Zuid-Holland West, Haaglanden of individuele gemeenten als Midden-Delfland. Gebieden als Midden-Delfland, met veel ervaring met gebiedsgericht beleid, willen graag meepraten over de uitwerking van het ILG en het pMJP. De uitvoering van de daarin vervatte afspraken en doelen kan immers bestemmingsplanwijzigingen, afgifte van vergunningen en medefinanciering door andere overheden vereisen. Daarnaast vindt men het belangrijk dat de provincie bij het financieren van projecten durft te kiezen voor gebieden met goede plannen.

Voor meer informatie over gebiedsgericht beleid in Midden-Delfland kunt u contact opnemen met Kees Boks (CBoks@middendelfland.nl). Zie ook www.middendelfland.nl voor achtergrondinformatie over de gebiedsvisie en het groenfonds.

Noordoost-Twente

Karakteristiek coulissenlandschap

Noordoost-Twente is trots op haar karakteristieke, gevarieerde coulissenlandschap, met haar landgoederen, boerderijen en cultuurhistorische elementen. Overheden zijn samen met maatschappelijke organisaties, ondernemers en burgers al vele jaren actief om dit unieke landschap te behouden en te versterken. Integraal en gebiedsgericht werken vormt daarbij een belangrijke pijler. De vier gemeenten, Tubbergen, Dinkelland, Oldenzaal en Losser, kennen een grote bestuurlijke samenhang en ook met de provincie en het waterschap Regge en Dinkel wordt constructief samengewerkt. Zowel in het in 2004 opgerichte Bestuurlijk Gebiedsoverleg (BGO) als in het ambtelijke 'aanjaagteam' Noordoost-Twente.

Gebiedsprogramma 2005 - 2007

Het BGO heeft het gebiedsprogramma Noordoost-Twente 2005 - 2007 vastgesteld (zie www.overijssel.nl/kaarten/overijssel_inwerken). De integrale aanpak komt tot uiting in een aantal thema's. Voor Noordoost-Twente gaat het om:

- landschapsontwikkeling en beheer;
- sociale vitaliteit en versterking bedrijvigheid;
- versterking recreatieve routestructuren;
- landgoederen (landgoedversterkingsplannen);
- water (milieu, bodem).

Bovendien is Noordoost-Twente een reconstructiegebied. In het reconstructieplan zijn maatregelen opgenomen voor landbouw en natuur, zoals het verplaatsen van intensieve veehouderij uit *extensiveringsgebieden* en de aankoop van grond en gebouwen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), herverkaveling en bedrijfsverplaatsing. De aanpak van Noordoost-Twente kenmerkt zich door grote aandacht voor sociale aspecten en 'reconstructie met gesloten beurzen'. Het feit dat Noordoost-Twente een voorlopergebied is op grond van hun ervaringen met de reconstructie geeft het gebied een goede uitgangspositie voor gebiedsgerichte uitvoering van het ILG.

Een voorbeeld om dit te illustreren is het He-Ma project (www.he-ma.nl). In het landelijk gebied rond Hezingen en Mander komen veel typische reconstructieopgaven samen. Doel van het project is de economische ontwikkeling van het gebied en de leef-



baarheid van de dorpen te versterken. De gemeente Tubbergen wil planologische beleidsruimte ruimte geven voor bijvoorbeeld een landschapscamping, vakantiewoningen of boerderijkamer. Daar stelt zij wel een voorwaarde tegenover: het gehele gebied moet voordeel hebben van deze extra beleidsruimte. Van de betrokkenen worden dan ook 'maatschappelijke tegenprestaties' verwacht. Daarbij gaat het met name om behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld het realiseren van natuurdoelen en het afbreken van ontsierende stallen. De Dienst Landelijk Gebied heeft op verzoek van de gemeente een ruimtelijk kwaliteitskader opgesteld. Dit kader geeft aan waar ruimte is voor nieuwe economische dragers, zonder dat dit ten koste gaat van de huidige kenmerken en kwaliteiten van het landschap. Bij nieuwe economische dragers kan worden gedacht aan toerisme, dagrecreatie, zakelijke dienstverlening, zorgfuncties die een sterker stempel gaan drukken op het aanzicht van het platteland. Ook landelijke wonen kan een bijdrage leveren aan het draagvlak voor voorzieningen in het landelijk gebied.

Het kwaliteitskader schetst vier landschapstypen:

- beeklandschap;
- essen- en kampenlandschap;
- jong ontginningslandschap;
- gebouwd landschap.

Voor elk type is aangegeven welke spelregels gelden (bijvoorbeeld voor bouwen) en welke bouwstenen het gebied kunnen versterken (zoals herstel van landschapstypische elementen). Bij het opstellen van het kader zijn verschillende partijen betrokken, waaronder boeren, landschapsarchitecten en vertegenwoordigers van provincie, waterschap en gemeenten. Wat positief heeft gewerkt, is dat de betrokkenen elkaar hebben ontmoet tijdens zogeheten veldwerkdagen.

Investeringsagenda Noordoost-Twente

De voortvarende aanpak van gebiedsgericht beleid in Noordoost-Twente vindt zijn weerslag in het provinciaal meerjarenprogramma. Het gebied heeft voor het pMJP een investeringsagenda opgesteld. De ambities zijn geformuleerd op het wat abstracte niveau waarop de provincie het ILG-convenant afsluit met het Rijk (bijvoorbeeld het ontwikkelen en versterken van de toegankelijkheid van het gebied). Daaronder hangen gedetailleerde beleidsdoelen en concrete projecten (bijvoorbeeld de aanleg van een wandel-, fiets- en vaarroutenetwerk). Deze getrapte aanpak heeft twee voordelen. Het is duidelijk op welke manier het gebied bijdraagt aan het realiseren van rijksdoelen en het gebied kan snel starten met de uitvoering, omdat de vertaalslag van rijksdoelen naar concrete projecten al heeft plaatsgevonden.

Provincie, gemeenten en waterschap hebben duidelijke afspraken gemaakt over de financiering van projecten. Er is gekozen voor vaste verdeelsleutels voor cofinanciering, die per thema (bijvoorbeeld natuur of sociale vitalisering) kunnen verschillen. Het werken met vaste verdeelsleutels heeft als groot voordeel dat, voordat projecten worden ontwikkeld, duidelijkheid bestaat over de financiële bijdragen van de betrokken partijen. Dit voorkomt eventuele vertragingen bij gebiedsgericht werken als gevolg van onduidelijkheid of onenigheid over financiële afspraken.

'Doordelegeren' van regie

Noordoost-Twente vervult een voorbeeldfunctie voor wat betreft de samenwerking tussen provincie en gemeenten. In het gebied werken de betrokken bestuurslagen bijvoorbeeld nauw samen bij de totstandkoming van de investeringsagenda Noordoost-Twente, die input is voor het pMJP. Onder de betrokkenen bestaat veel vertrouwen dat deze samenwerking ook in de toekomst zijn vruchten afwerpt.

Voorwaarde is wel dat snel duidelijk wordt hoe de onderlinge verhoudingen vorm krijgen als het ILG is ingevoerd. Tijdens de expertmeeting bleek dat het denken hierover nog in ontwikkeling is. Gaat de provincie alleen projecten financieren of vindt financiering plaats op programmaniveau? En worden dan afspraken gemaakt met individuele gemeenten of met het gebied als geheel? In hoeverre is een gebiedsfonds een bruikbaar financieel arrangement hiervoor? Vertegenwoordigers van het gebied zien veel in het zo ver mogelijk 'doordelegeren' van de regierol van de provincie.

Voor meer informatie over gebiedsgericht beleid in Noordoost-Twente kunt u contact opnemen met Jan-Willem Beijen (JW.Beijen@tubbergen.nl).



Sterke punten gebiedsgericht beleid Noordoost-Twente

- Gemeenten en provincie hebben veel ervaring met integraal gebiedsgericht beleid. 'ILG springt op een rijdende trein', omdat de betrokkenen elkaar regelmatig treffen bij uitvoering van gebiedsgericht beleid in het kader van de reconstructie.
- Het samenwerkingsverband is overzichtelijk omdat het gebied bestaat uit vier gemeenten. Men weet elkaar snel te vinden en veel afspraken kunnen informeel blijven. Men kent inmiddels elkaars opvattingen en weet wie welke belangen heeft.
- Er is een goede samenwerking tussen gemeenten, waterschap en provincie, onder andere in de vorm van bestuurlijk gebiedsoverleg en aanjaagteams, met betrokken en daadkrachtige personen die de kar trekken.
- Provincie, waterschap en gemeenten hebben vooraf vaste verdeelsleutels voor cofinanciering ontwikkeld. Het voordeel hiervan is minder discussie over de cofinanciering van individuele projecten.

- Provincie en gemeenten hebben gezamenlijk de investeringsagenda Noordoost-Twente opgesteld. Daaraan zijn ook concrete projecten gekoppeld, zodat het gebied snel kan beginnen met de uitvoering van de investeringsagenda en daarmee met de uitvoering van onderdelen van het pMJP, waarvoor de agenda input is.

Randvoorwaarden voor succes

- Gemeenten moeten bereid zijn financiële middelen beschikbaar te stellen voor cofinanciering. De bereidheid tot cofinanciering is een kwestie van keuzes durven maken en prioriteitstelling.
- Gemeentelijke begrotingen moeten mee ontwikkelen met de nieuwe sturingsfilosofie. Een programma-begroting met heldere en tegelijkertijd niet al te gedetailleerde doelen per beleidsthema vergemakkelijkt het uitvoeren van integraal beleid en het maken van lange termijnafspraken met andere overheden en private partijen.

- Draagvlak mag niet ten koste gaan van slagvaardigheid en doorzettingskracht. Ook bij een scheve verdeling van kosten en baten moeten partijen er in slagen om oplossingen op gebiedsniveau te realiseren.

Kansen en risico's van ILG voor Noordoost-Twente

- De ILG-convenanten geven gebieden meer beleidsruimte, maar alleen wanneer de prestatie-afspraken tussen rijk en provincie niet te gedetailleerd zijn.
- Kwaliteit moet doorslaggevend zijn bij de toekenning van ILG-gelden door de provincie aan gebieden, en niet de 'verdelende rechtvaardigheid'.
- Management van verwachtingen door de provincie is van groot belang. Veel gebieden, vooral voorlopergebieden als Noordoost-Twente, verwachten extra middelen te kunnen verkrijgen als het ILG in werking treedt. De beschikbare middelen zijn echter onvoldoende om alle ambities en goede plannen in het gebied te honoreren.





Aa & Hunze

Het gevarieerde landschap van Aa & Hunze

Het landschap van Aa & Hunze is zeer gevarieerd en omvat een uitgestrekt veengebied, de Hondsrug en het stroomdallandschap van de Drentsche Aa. Landbouw- en natuurgebieden wisselen elkaar af en maken het gebied zeer aantrekkelijk voor toeristen. Dat geldt in het bijzonder voor het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa: het beschermen van natuur wordt gecombineerd met beleid voor de ontwikkeling van landbouw en de leefbaarheid van kleine kernen. Het Hunzedal kenmerkt zich door een open en wijds landschap. De Hunze heeft een belangrijke functie voor de afvoer van water. Veel van het water dat op de Hondsrug valt, komt als kwelwater in het Hunzedal aan de oppervlakte.

Integraal en gebiedsgericht beleid in Drenthe

In het programmavoorplan Land 2005 - 2006 beschrijft Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe diverse programma's voor een vitaal platteland (zie detweede helft.drenthe.nl). Land geeft aan wat de prioriteiten en randvoorwaarden zijn voor de ontwikkeling van landbouw, natuur, landschap & cultuurhistorie, water en plattelandontwikkeling. Vervolgens geeft het plan aan hoe deze thema's op gebiedsniveau samenhangen.

Voorbeeld Hunze project: 'ontwikkeling nieuwe functies'

Het Hunzedal heeft een belangrijke rol bij het realiseren van waterbergingsgebieden en ook beekherstel heeft een grote prioriteit. Integraal beleid komt tot stand door de beleidsdoelstellingen voor water te koppelen aan de aanleg van de EHS en aan nieuwe functies zoals woningbouw en recreatieve voorzieningen (www.hunze project.nl). De gemeente Aa & Hunze werkt samen met de provincie, buurgemeenten, burgers en maatschappelijke organisaties (bijvoorbeeld NLTO).

Voorbeeld Drentsche Aa: 'behoud door vernieuwing'

Het gebied Drentsche Aa (www.drentscheaa.nl) is een waardevol en goed bewaard gebleven beek- en esdorpenlandschap, dat voor een groot deel bestaat uit EHS. Het gebied is aangewezen als milieubeschermingsgebied en is in de Nota Ruimte aangemerkt als Nationaal Landschap. Bescherming van het landschap in combinatie met vernieuwing is de belangrijkste uitdaging voor de komende jaren. Gemeente, provincie en overige partners,

waaronder het waterschap Hunze en Aa's, Staatsbosbeheer, NLTO en de recreatiesector, pakken dit integraal aan. Bescherming van het landschap wordt gecombineerd met meer waterberging, wonen en het bevorderen van toerisme als nieuwe economische drager.

De toekomstige ontwikkeling van het gebied is beschreven in het Beheers-, Inrichtings- en Ontwikkelingsplan Drentsche Aa (BIO-plan) van de Voorbereidingscommissie Nationaal Landschap Drentsche Aa. Hierin zijn onder andere de provincie, het waterschap, de gemeenten en vertegenwoordigers van ondernemers, Natuurmonumenten en het Ministerie van LNV vertegenwoordigd. Het BIO-plan beschrijft aan de hand van streefbeelden hoe de verschillende functies (water, landbouw, natuur, recreatie en wonen) zich in de toekomst kunnen ontwikkelen. Voor landbouw, bijvoorbeeld, voorziet het plan in een diversificatie van bedrijfstypen: sommige boeren specialiseren zich in grootschalige landbouw, terwijl andere boeren kiezen voor verbreding. Overheden, agrarisch ondernemers en overige belanghebbenden overleggen op welke locaties efficiëntere productieomstandigheden, zoals vergroting van percelen, kunnen worden gerealiseerd en op welke locaties het verbreden van agrarische bedrijven, gezien natuurdoelstellingen, meer voor de hand ligt. Daarbij zijn groene en blauwe diensten een interessante optie. De voor landbouw ontwikkelde streefbeelden in het BIO-plan hangen dan ook samen met de streefbeelden voor recreatie. Voor Drentsche Aa zien de gebiedspartners kansen om via meer recreatie de (economische) vitaliteit van het gebied te versterken. Om deze kans te verzilveren is een verbetering van de toegankelijkheid en de bereikbaarheid van het gebied nodig. Er wordt gewerkt aan uitbreiding van het fiets- en wandelpadennetwerk. Op strategische punten in het gebied zijn recreatieknooppunten met informatie-, horeca- en parkeervoorzieningen voorzien.

Kansen in kaart gebracht

De streefbeelden uit het BIO-plan zijn door het Overlegorgaan voor het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa uitgewerkt in een Integrale Kanskaart (IKK). De IKK laat zien op welke locaties in het gebied ontwikkelingsmogelijkheden bestaan voor onder meer landbouw, natuur, waterberging, nieuwe economische dragers (www.drentscheaa.nl; onder organisatie, documenten). Er is ook gekeken naar voorgenomen functie-



Sterke punten gebiedsgericht beleid Aa & Hunze

- Net als Midden-Delftland en Noordoost-Twente heeft Aa & Hunze al ervaring opgedaan met interactief gebiedsgericht werken. Het gebied was aangemerkt als Ruimtelijke Ordening en Milieu (ROM) gebied, als Waardevol Cultuur Landschap (WCL) en als Nationaal Landschap.
- Het gebied heeft duidelijk voor ogen welke rol het zou willen spelen binnen het ILG, waarbij de gemeente Aa & Hunze opteert voor een sterke regierol voor zichzelf, in ieder geval op uitvoerend niveau en financiële decentralisatie.
- Het gebied wordt gekenmerkt door kleinschaligheid, waarbinnen uitvoerbare doelen worden gesteld. Het gebied blijkt goed in staat draagvlak voor deze ambitie te genereren, onder andere via interactieve beleidsontwikkeling. Het samen met bewoners opstellen van dorpsomgevingsplannen is hier een voorbeeld van.

- De gemeente Aa & Hunze stelt menskracht beschikbaar voor de uitvoering van gebiedsgericht beleid en reserveert financiële middelen voor cofinanciering op het niveau van programma's (in plaats van alleen projecten).

Randvoorwaarden voor succes

- Het succes van gebiedsgericht beleid hangt af van de kwaliteit van en chemie tussen de betrokken ambtenaren en bestuurders. In alle drie de gebieden bleek dat deskundigheid, enthousiasme en doorzettingsvermogen vaak doorslaggevend zijn. Het is aan provincie en gebied om ook oog te hebben voor deze 'x-factor' en de juiste personen op de juiste plaats te hebben.
- De inwoners van het gebied moeten voldoende worden betrokken. Daarvoor is het nodig dat gemeenten en provincie bereid zijn middelen vrij te maken voor burgerparticipatie, bijvoorbeeld in de vorm van buurt- en dorpsverenigingen. Van Aa en Hunze vergt dit een extra grote inspanning, omdat de gemeente veel kernen heeft.

Kansen en risico's van ILG voor Aa & Hunze

- De rijksdoelen op het gebied van landbouw in het ILG zijn niet gebiedsgebonden. Daar liggen kansen voor voorlopergebieden als Aa & Hunze, mits de provincie bij de verdeling van middelen vooral naar de kwaliteit van plannen kijkt. Dit is ook naar voren gekomen in de expertmeetings over Midden-Delftland en Noordoost-Twente.
- De gemeente Aa en Hunze beschikt over de ambitie en deskundigheid om als pilot te kunnen fungeren voor een doorgedecentraliseerd ILG. De rol van de provincie ligt dan vooral in het monitoren van resultaten.

veranderingen kansen bieden aan andere functies. Zo kan het verplaatsen van boerenbedrijven ruimte bieden voor schaalvergroting op de nieuwe locatie én op de oude locatie ruimte bieden aan meer natuur. Verbrede landbouw, waarbij boeren in aanvulling op de primaire landbouwactiviteiten nevenactiviteiten ontplooiën, kan hand in hand gaan met meer ruimte voor natuur en recreatie. De IKK is opgesteld door een werkgroep waarin overheden samenwerken met maatschappelijke organisaties, zoals NLTO en de recreatiesector. De IKK heeft geen formele status en is niet beperkend of verplichtend, maar juist inspirerend bedoeld. De kaart geeft vooral aan waar kansen liggen en is voor alle betrokken bruikbaar bij het opstellen en uitwerken van gebiedsplannen.

De gemeente als regisseur op gebiedsniveau?

In het ILG staat het gebied centraal. De gemeente Aa & Hunze heeft grote expertise opgebouwd op het terrein van gebiedsgericht beleid. Zij ziet daarom voor zichzelf een cruciale rol weggelegd bij de uitvoering van het ILG, waarbij financiële middelen door de provincie op basis van meerjarige programma's worden doorgecentreerd naar de gemeente. Vergelijk de 'rechtstreekse gemeenten' of 'programmameenten' bij het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV).

Daarnaast pleit Aa & Hunze voor het instellen van een regionaal samenwerkingsverband van overheden, maatschappelijke organisaties zoals natuurbeheerorganisaties, ondernemers en uiteraard de burgers. Dit samenwerkingsverband heeft een brede taak bij de uitvoering van gebiedsgericht beleid: beleidsmatig, coördinerend, communicatief en financieel.

De provincie is zover nog niet. De bestuurlijke voorkeur bij de provincie gaat uit naar zo veel mogelijk aansluiten bij de bestaande structuren. Daarnaast wil de provincie zo veel mogelijk samen



optrekken met Groningen en Fryslân. Dat zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat het Samenwerkingsverband Noord-Nederland één gezamenlijk ILG-convenant afsluit met het Rijk.

Voor meer informatie over gebiedsgericht beleid in Aa & Hunze kunt u contact opnemen met Adriaan Bennen (abennen@aaenhunze.nl).